

Ostříži, poštolky a chroustci letní

Hobbies, Kestrels and Summer Chafers

Josef Chytil

Ornitologická stanice Muzea Komenského v Přerově, Bezručova 10, 750 02 Přerov; chytil@prerovmuzeum.cz

Chytil J. 2021/2022: Ostříži, poštolky a chroustci letní. / *Hobbies, Kestrels and Summer Chafers*. Zprávy MOS 79/80: 56 – 58.

Článek popisuje několikadenní úspěšné lovy ostřížů lesních (*Falco subbuteo*) a poštolek obecných (*Falco tinnunculus*) na rojící se chroustky letní (*Amphimallon solstitiale*) v přerovské části Vinary. Lov probíhal v období občanského soumraku kolem poloviny června 2022 ve výškách kolem 30 – 50 m s průměrným úlovkem 3 ks chroustů/1 min u ostřížů a 2 ks chroustků u poštolek.

This paper describes the successful hunting of swarming Summer Chafer (Amphimallon solstitiale) by Eurasian Hobbies (Falco subbuteo) and Common Kestrels (Falco tinnunculus). The birds hunted at dusk over several days in mid June 2022, to heights of 30–50 m. Average catches were 3 chafers per minute for Hobbies and 2 per minute for Kestrels.

Key words: Hobby, hunting, Summer Chafer

Počínaje 15.–16. 6. 2022 se začali v prostředí zahrad v místní části Přerov-Vinary objevovat masově se líhnoucí chroustci letní (*Amphimallon solstitiale*). Jedná se o menšího příbuzného chrousta obecného (*Melolontha melolontha*), který žije ve formě larvy (ponravý) v našich podmínkách 3 roky v půdě. V některých letech dochází k početnějšímu rojení (vyletování dospělců), což byl zrovna popisovaný případ v červnu 2022.

Reakce jejich lovců byla téměř bezprostřední – již 17. 6. jsem pozoroval mezi 20:50–21:20 (všechny časy udávány v SELČ) intenzivní lov hojně se rojících chroustků letních třemi jedinci ostříže lesního (*Falco subbuteo*). Zpočátku mě na ně upozornily varující vlaštovky obecné (*Hirundo rustica*), těch si ale ostříži naprosto nevšíмали a věnovali se celou dobu pouze lovu chroustků. Při lovu byli evidentně velmi úspěšní. Další pozorování následovalo opět až za soumraku hned následující den 18. 6. mezi 20:50–21:15, kdy v uvedeném prostoru lovili 2 ostříži. Následující den 19. 6. zde lovily průběžně až 3 ex ostříže v naprosto stejném čase, poslední lovcí jedinec byl pozorován až v 21:35 (tedy dávno po západu slunce, které v tento den zapadalo v 20:59). Navíc zde v tento

den lovil mezi 20:50–21:10 chroustky i jeden samec poštolky obecné (*Falco tinnunculus*). Další den jsem pozoroval pouze jeden přelet ostříže v 21:10, a to bez loveckých projevů. V tento den, po přechodu studené fronty a deště, létali chroustci jen minimálně. Další pozorování jsem uskutečnil 22. 6. mezi 20:45–21:35. V tomto rozmezí zde lovili 3 ostříži a také dva samci poštolky obecné. První pozorování při silně se rojících chroustcích bylo v čase 20:50; připomínalo něco jako zjišťovací průlet bez lovu. První lovcí ptáky jsem pozoroval až v 21:05 (2 ostříži, 1 samec poštolky); během 5 minut se objevil další jedinec ostříže a samec poštolky. Nejintenzivnější lov připadal na čas 21:15–21:20 (3 ostříži, 2 poštolky), poslední pozorovaný lov (ostříž) jsem pozoroval v 21:31. O dva dny později 24. 6. (zamračeno, klid) se chroustci začali početněji objevovat kolem 21:40; první přelet ostříže jsem zaznamenal ve 20:51, lovcí jedinec byl zjištěn hned v následující minutě. V čase 20:53 již na lokalitě lovili 2 ostříži a 2 poštolky; v 20:59 3 ostříži a 2 poštolky, posledního lovcího ostříže jsem zjistil v 21:29. Následující pozorování 26. 6. proběhlo za jasného počasí po velmi horkém dni (až 32 °C). První chroustci se začali objevovat až kolem 21 hod., v ten

Obr. 1/ Fig. 1: Lokalita loveckých aktivit ostřížů a poštolek. / Hunting area of Hobbies and Kestrels

den lovily pouze 2 ex poštolek (první 21:10, druhý ex v 21:12), poslední pozorování lovu již ve 21:20. Další den 27. 6. bylo za stejných klimatických podmínek (jasno, klid, max. denní teplota až 33 °C) zjištěn první lovící ostříž v 21:11, ve stejnou dobu (pouze na přeletu) i 1 ex poštolek. Intenzivně lovící ostříž byl naposledy pozorován ve 21:23, v tuto dobu již začínal výrazný pokles aktivity chroustků. V žádném z následujících dnů (28. 6. a 29. 6.) jsem již žádného lovícího dravce nepozoroval, i když pozorování probíhala vždy mezi 20:30–21:30; po oba dny již početnost rojících se chroustků podstatně poklesla.

Všechna uvedená pozorování probíhala v místní přerovské části Vináry ze zahrady a balkonu domu Za Humny 12. Sledovaný prostor zabíral odhadem 30–35 úhlových stupňů směrem na jihozápad. Území je tvořeno komplexy rodinných domků se zahradami a rozsáhlými plochami chemicky neošetřovaných travníků, což představuje pro chroustky ideální prostředí k jejich vývoji (Obr. 1).

Většina lovu probíhala odhadem ve výškách (20) 30–50 (80) m vysoko. Mezi taktikou lovu ostřížů a poštolek byl zřetelný rozdíl: ostříži lovili chroustky po delším vodorovném letu při krátkém, prudkém vzletu téměř kolmo vzhůru, vlastní ulovení kořisti probíhalo při otočení zády k zemi a vzhůru vztyčenými pařáty

(zřejmě lepší viditelnost siluety kořisti proti obloze; viz i CRAMP & SIMMONS (1979). Po ulovení chroustka se ihned naopak obraceli k zemi, skláněli hlavu k pařátům s uloveným chroustkem a po zpracování kořisti (odstranění velkých chitinových částí těla) okamžitě požírali. Poštolek naopak pravidelně lovily chroustky při vodorovném letu, který nezrychlovaly, po ulovení se také skláněly ke kořisti chycené do drápů a konzumovaly ji také ihned za letu. Konzumace kořisti ale pravděpodobně neprobíhala ve všech případech, oba druhy zde hnízdí (poštolek přímo ve Vinarech, ostříži v přilehlém Vinarském lese) a krmení mláďat hmyzem je sice daleko méně časté než krmení ulovenými obratlovci, ale u obou druhů je také popsáno (CRAMP & SIMMONS l.c.). U ostříže ale u nás v uvedenou dobu připadá v úvahu krmení samice sedící na snůšce (HUDEC & ŠTASTNÝ 2005). V popisovaném případě se jedná u obou druhů o pozorování dospělých jedinců – obě pozorované poštolek byly podle zbarvení dospělí samci, u ostřížů je vzhledem k době pozorování příliš brzy na výskyt lovících mláďat a lze předpokládat i krmení mláďat touto potravou. Z hlediska úspěšnosti lovu byli o něco úspěšnější ostříži, u kterých jsem zaznamenal úspěšný lov průměrně jednou za 15–25 vteřin; u poštolek byl tento interval zhruba 20–40 vteřin.

U obou druhů jde o výrazně oportunistické chování s využitím snadno dostupné a velmi výživné potravy. Zajímavá byla prakticky okamžitá reakce ostřížů i poštolek na masové líhnutí chroustků.

U poštolek může hmyz tvořit značnou část potravy (HUDEC & ŠTASTNÝ 2005), zřejmě v závislosti na místních podmínkách. Farský (in Hudec & Štastný l.c.) zjistil v jednom žaludku poštolky zbytky až 60 jedinců chrousta obecného, což může odpovídat i mým pozorováním (délka lovu a vysoká úspěšnost). U ostříže je u stejných autorů přímo zmíněno ve výčtu potravy mimo jiné i „mnoho chroustů, chroustků letních...“. Chroustky letní v potravě ostříže uvádí i GLUTZ ET AL. (1971). Údaje z monografie o ostřížovi (SALE & MESSENGER 2021) potvrzují mnou zjištěné údaje: častý lov hmyzu až 45 min po západu slunce; lov hmyzu v krajině se stromy ve výškách 30–100 m i vysokou úspěšnost ostřížů při lovu hmyzu (autoři zmiňují ulovení až 12 kusů hmyzu

za minutu!). Popisovaný lov ale není společným lovem ve smyslu spolupráce při lovu (i když i ten je u ostříže popisován), ostříži lovili každý samostatně, spolupráce (ve smyslu vzájemné výpomoci) zde nebyla potřeba. V monografii je přímo u zmínky o lovu chroustků letních uveden lov až 8 ostřížů najednou!

LITERATURA:

- CRAIMP S. & SIMMONS K.E.L. (eds.) 1979: The birds of the Western Palearctic. Vol. II. Oxford Univ. Press, Oxford, London, New York.
- GLUTZ VON BLOTZHEIM U.N., BAUER K.M. & BEZZEL E. 1971: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Frankfurt am Main.
- HUDEK K. & ŠTASTNÝ K. 2005: Fauna ČR. Ptáci 2/I. Academia, Praha. (2. přepracované a doplněné vydání).
- SALE R. & MESSENGER A. 2021: The Eurasian Hobby. Snowfinch Publishing, Coberley, UK.